

Лактіонова В.В.,

Шашина М.В. д.е.н., доцент, професор кафедри економіки і підприємництва
КПІ ім. Ігоря Сікорського

МОНОПОЛІЗАЦІЯ РИНКУ ЦУКРУ ЯК ОБМЕЖЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ЦУКРОМІСТКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Цукрова промисловість зазнала великих змін починаючи від становлення незалежності України. На початку 90-х років налічувалося 190 цукрових заводів, з кожним роком прослідковувався спад виробництва та скорочення діючих заводів, так у 2020-2021 роках працювало 33 заводи, у 2022 р. – лише 23. Більше того, скоротилися посівні площі з 1607 тис.га у 90-х роках до 173 тис.га у 2022 році.

Скорочення виробничих потужностей даної галузі супроводжувалось перманентною недобросовісною конкуренцією. Зокрема, наразі можемо виокремити 3 основних лідери, котрі охоплюють 65,6% національного виробництва. Так, у 2022 році було виготовлено сумарно 1,33 млн.т цукру, з них «Радехівський цукор» - 340 тис. т цукру; «Астарта-Київ» - 282 тис.т; «Укрпромінвест-Агро» - 250 тис.т, тому можемо стверджувати, що відповідно до ст. 12 ч.5 закону «Про захист економічної конкуренції» ці лідери займають монопольне становище на ринку (більше 50%).

Окрім цього, у 2023р. ТОВ «Радехівський цукор» намагався придбати вже 6-ий завод, але Антимонопольний комітет призупинив злиття, попросивши надати пропозиції покупця та учасників ринку з переробки цукрового буряку. Важливо зазначити, що дане підприємство вже мало прецеденти порушення монопольного законодавства. Придбавши активи Збараського цукрового заводу влітку 2015 року, отримало штраф на 510 тис.грн, згодом ситуація повторювалась: придбання активів Козівського цукрового заводу у 2016 році - штраф на 510 тис.грн, за придбання Хоростківського цукрового заводу було накладено штраф у розмірі 68 млн. грн за порушення процедури концентрації та спроби уникнення отримання дозволу на купівлю від АМКУ.

У квітні 2021р. АМКУ розпочав справу проти групи компаній «Астарта» та ТОВ «Радехівський цукор» за ознаками антиконкурентних узгоджених дій на ринку первинної реалізації білого цукру. Комітетом досліджувалася ситуація, котра пов'язана з підвищенням цін на цукор. Встановлено, що з вересня 2020-го згадані вище суб'єкти підвищували оптово-відпускні ціни: протягом вересня-листопада підвищення склало, в середньому, на 48 %. [2]

Оскільки цукор є важливою складовою починаючи від молочної, кондитерської, тютюнової галузі закінчуючи фармацевтичною, важливо не допустити ще більшого домінуючого становища основних гравців ринку та диктування цін. Різке зростання витрат зазнала молочна промисловість, а саме у виробництві згущеного молока. Для виробництва 1 т згущеного молока потребується близько 0,45 т цукру, що займає 15-18 % прямих матеріальних витрат. Різке та необґрунтоване подорожчання основної сировини провокує зростання собівартості реалізації, зменшення прибутковості підприємств, можливе скорочення робочих місць, зростання інфляції, зменшення експорту згущеного молока.

Таким чином, дії основних цукрових заводів мають ретельно досліджуватися АМКУ, щоб не обмежувався розвиток молочної галузі, зокрема при виробництві молока згущеного, яке задовольняє внутрішні потреби споживачів та експортується у понад 40 країн, тим самим збільшуючи чистий експорт.

Перелік посилань:

1. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III : станом на 22 черв. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>
2. Антимонопольний комітет України - Головна. URL: <https://amcu.gov.ua/>.
3. Коротинський О. Огляд виробництва цукру в Україні у сезоні 2022. *Latifundist.com*. URL: <https://latifundist.com/analytics/32-hto-virobiv-najbilshe-tsukru-oglyad-virobnitstva-u-sezoni-2022>.